

80

Ocak 2014

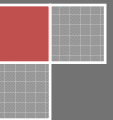
İK V DEĞERLENDİRME NOTU

AVRUPA BİRLİĞİ VE ÇİN ARASINDAKİ TİCARET
VE YATIRIM İLİŞKİLERİ

Selen Akses

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

www.ikv.org.tr

AVRUPA BİRLİĞİ VE ÇİN ARASINDAKİ TİCARET VE YATIRIM İLİŞKİLERİ

1975 yılında Avrupa Birliği ve Çin arasında kurulan diplomatik ilişkiler yıllar içinde küresel ekonomik konjonktür ve dünyada yeni güç dengesi arayışlarıyla hızla gelişti. Avrupa Birliği ve Çin arasında işbirliğini farklı alanlara taşımak amacıyla taraflar arasında 2003 yılında kabul edilen kapsamlı ortaklık stratejisi ile bu süreç ivme kazandı. Günümüzde, Avrupa Birliği ve Çin önemli ticari ortak konumuna geçmiş durumdadır. Ancak, Avrupa Birliği ve ABD arasında yürütülen Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı müzakereleri, Çin için büyük bir endişe konusunu oluşturuyor. Bu nedenle, Avrupa Birliği ile öngörülen yatırım anlaşmasına ilişkin ilk müzakere turunun gerçekleştirilmesi, Çin için büyük önem taşıyor.

Bu değerlendirme notunda aşağıdaki hususlara değinilecektir:

Genel Tespitler:

2001 yılında Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olması ile, çok kısa bir süre zarfında Avrupa Birliği ve Çin arasındaki ticari ilişkiler önemli derecede artış gösterdi.

Avrupa Birliği ve Çin arasındaki ticaret hacmi 2012 yılında yaklaşık 434 milyar avroya ulaştı.

Ancak, Avrupa Birliği'nin Çin ile olan ticaret ve yatırım ilişkilerinin, potansiyelin altında kaldığı düşünülüyor. Örneğin iki bölge arasındaki hizmet ticareti 2012 yılında 49.8 milyar avro ile sınırlı kalmıştır.

Avrupa Birliği'nin Çin ile yaklaşık 146 milyar avro değerinde bir ticaret açığı kaydetmesi, Avrupa yetkilileri için büyük bir endişe konusudur.

Avrupa Birliği'nin Çin ile ticaret ve yatırım ilişkilerinde karşılaştığı en büyük sorunlar arasında:

- Çin'in kendi para birimi olan Renminbi'yi düşük değerinde tutması;
- Çin'in fikri mülkiyet haklarını ihlal etmesi;
- Çin'de uygulanan bazı bürokratik işlemlerin Avrupalı yatırımcıların Çin pazarına erişimini zorlaştırması;
- Çin'in dumping ve sübvansiyon uygulaması yer alıyor.

Avrupa Birliği ve Çin arasındaki hızla gelişen ticari ilişkiler

Geçtiğimiz dönemde, Avrupa Birliği ve Çin arasındaki ilişkilerin güçlenmesindeki ana etkeni esasında küreselleşmenin bir sonucu olarak Avrupa Birliği ve Çin'in birbirlerine karşılıklı bağımlılığının artmasıyla iki taraf arasında ekonomik ve ticari ilişkilerinin gelişmesi oluşturuyor. Nitekim Avrupa Birliği ve Çin arasında diplomatik ilişkilerin 1975 yılında başlamasının ardından, 3 Nisan 1978 yılında iki taraf arasında ilk Ticari Anlaşma'ya imza atıldı. 1985 yılında bir Ekonomi ve Ticari İşbirliği Anlaşması'yla da, Avrupa Birliği ve Çin arasında ekonomik işbirliğinin daha ileriye götürülmesi ve ticari ilişkilerinin artırılması hedeflendi. Tüm bunların yanı sıra, 2001 yılında Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olması da, çok kısa bir süre zarfında iki bölge arasındaki ticari ilişkilerin önemli derecede artmasına da vesile teşkil etti.

Tablo 1: AB - Çin ticari ilişkileri (milyar avro olarak)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
İhracat	35.1	41.5	48.4	51.7	63.7	71.8	78.2	82.3	113.3	136.2	143.9
İthalat	90.1	106.2	128.7	160.3	194.9	232.6	247.9	214.3	282.5	292.5	289.9
Denge	-55,0	-64.7	-80.3	-108.6	-131.2	-160.8	-169.6	-131.8	-169.3	-156.3	-146.0

Kaynak: Eurostat

Karşılıklı olarak ilk ithalat ortağı ve ABD'den sonra ikinci ihracat pazarı konumuna geçmeleri Avrupa Birliği ve Çin'in birbirleri için ne denli önemli bir stratejik ortak olduklarının bir göstergesidir. 2012 yılında Avrupa Birliği, Birlik dışındaki mal ithalatının yüzde 16,2'sini (290 milyar avro), ihracatının da yüzde 8,5'ini (143.9 milyar avro) Çin ile yaptı. Çin de, ithalatının yüzde 11'ini Avrupa Birliği'nden temin ederken ihracatının yüzde 15,4'ünü Avrupa Birliği'ne yönelik olarak gerçekleştirdi. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 2012 yılında yaklaşık 434 milyar avroya ulaştı. Avrupa Birliği'nin Çin'e ihraç ettiği başlıca ürünler arasında makineler, ekipmanlar, motorlu araç, uçak ve kimyasal maddeler yer alıyor. Avrupa Birliği'nin Çin'den ithal ettiği ürünler çoğunlukla sanayi ve tüketim mallarından oluşuyor. Bu ürünlerin başında makineler, ekipmanlar, ayakkabı, giyim, mobilya, lamba ve oyuncaklar geliyor.

Avrupa Birliği ve Çin arasındaki ticari ilişkilerde kaydedilen olumlu gelişmelere rağmen, Avrupa Birliği'nin Çin ile olan ticari ilişkilerinin, potansiyelin altında kaldığı da bir gerçektir. Bunun en iyi örneği, iki bölge arasındaki hizmet ticaretinin aynı yıl 49.8 milyar avro ile sınırlı kalmasıdır. Taraflar arasında hizmet ticaretinin yeterince gelişmemesinin nedeni ise, Avrupalıların, bürokrasiden kaynaklanan ve buna göre ağır işleyen süreçler sonucunda Çin'in pazarına erişmekte zorlanmaları olarak gösterilebilir.

**Tablo 2: AB - Çin arasındaki hizmet alanındaki ticari ilişkileri
(milyar avro olarak)**

	2008	2009	2010	2011	2012
İhracat	20.2	18.8	23.7	26.1	29.9
İthalat	15.2	14.0	17.2	18.2	20.0
Denge	5.0	4.8	6.6	7.9	9.8

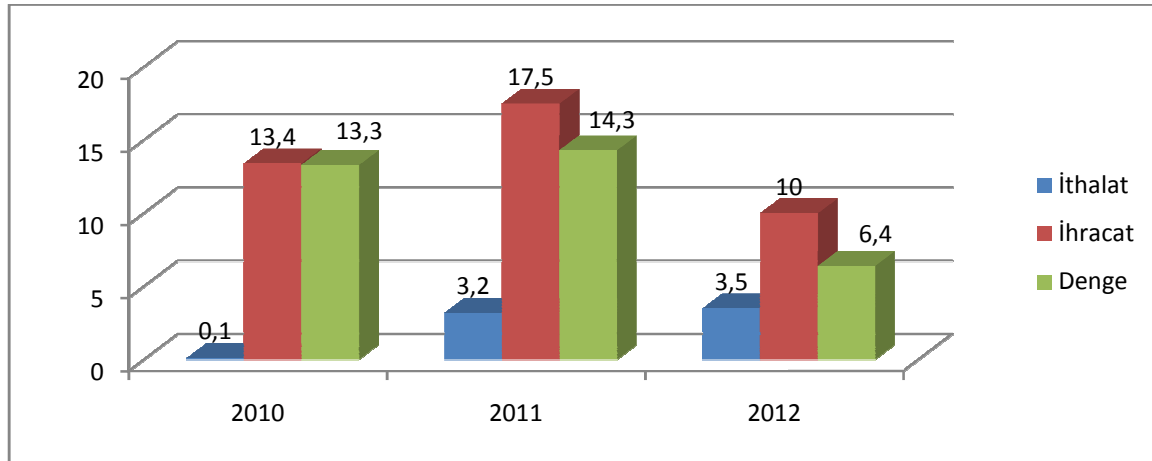
Kaynak: Eurostat

Tüm bunların yanı sıra, Avrupa Birliği'nin Çin ile yaklaşık 146 milyar avro değerinde bir ticaret açığı kaydetmesi, Avrupa yetkilileri için büyük bir endişe konusudur. Küresel ve özellikle Asya değer zincirlerinin üretim merkezi haline dönüşen Çin'in, ithal ettiği parçaları kendi ülkesinde birleştirerek daha sonra bitmiş ürün olarak dışa ihraç etmesi durumu¹, bu ülkenin dünyanın en önemli ihracatçısı konumuna yükselmesini sağladı. Öte yandan Çin'in kendi para birimi olan Renminbi'yi düşük değerde tutarak Avrupa Birliği'ne yönelik haksız rekabette bulunması, Avrupa Birliği yönünden bir dezavantaj yaratmakta ve bu durum da ayrı bir eleştiri ve suçlama konusu olmaktadır.

Çin'de yatırım ortamı ve pazara erişimin Avrupa yatırımları üzerindeki olumsuz etkileri

Avrupa Birliği ve Çin arasındaki yatırımların iki ekonomik gücün arasında beklenilenin çok altında kaldığı gözlemleniyor. 2012 verilerine göre, Avrupa Birliği'ndeki doğrudan yabancı yatırımlarının sadece yüzde 2,2'si (3.5 milyar avro değerinde) Çin'den geliyor. Çin'deki - özellikle Hong Kong'da- doğrudan yabancı yatırımlarının yüzde 20'si ise (9.9 milyar avro değerinde) Avrupa Birliği kaynaklıdır.²

**Grafik: Avrupa Birliği'nin Çin ile gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırım akışı
(milyar avro)**

Kaynak: Eurostat

¹ European Commission, "Facts and figures on EU-China trade: Did you know?", <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/september/tradoc_144591.pdf>, Erişim tarihi: 20.10.2013.

² a.g.e

Fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmesinin Çin'de endişe verici boyutlara ulaşması ticareti olduğu kadar Avrupa işadamları ve yatırımcıları da doğrudan etkiliyor. Her ne kadar Dünya Ticaret Örgütü'ne katılması sonucunda, fikri mülkiyet haklarının korunmasında Çin asgari standartları uygulamaya yönelik önemli adımlara imza atmış olsa dâhi, AB şirketleri Çin'de devam eden sahtecilik ve korsanlık faaliyetlerinden mağdur olmaya devam ediyor. Nitekim 2011 yılının AB gümrük istatistik verilerine göre, fikri mülkiyet hakları ihlaline konu olan ürünlerin yüzde 73'ünün Çin'den geldiği tespit edildi³. Daha fazla doğrudan yabancı yatırımları çekebilmek için, Çin'in fikri mülkiyet hakları alanındaki uluslararası yükümlülüklerinin hepsinin yerine getirmesi büyük önem arz ediyor. Bu kapsamda, Avrupa Birliği, Çin ile bu alandaki işbirliğini güçlendirmek için teknik çalışma grupları oluşturarak, düzenli olarak fikri mülkiyet haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası çapta meydana gelen gelişmeleri tartışılmasına ön ayak oldu.

Avrupa Birliği ve Çin arasındaki ticaret ve yatırım ilişkilerinin daha fazla gelişmesine engel teşkil eden sadece fikri mülkiyet haklarının Çin tarafınca yeterince iyi korunmaması değildir. Çin'de rekabet koşulları ve şeffaflık sağlanılmamasının yanı sıra bir çok dumping ve sübvansiyon vakaları ile de karşı karşıya kalınmaktadır. Çin'de uygulanan tarife dışı engeller esasında yabancı şirketlere karşı ayrımcılık uygulama niteliğini taşıyabiliyor. Örneğin 30 Haziran 2013 itibariyle, Avrupa Birliği'nce Çin'e karşı toplam 85 anti dumping ve 10 telafi edici önlem uygulanıyor⁴.

Tüm bunların ışığında, Avrupa Komisyonu'nun ticari politika stratejisinin, Avrupa Birliği'nin Çin pazarına erişimini kolaylaştırmak adına hizmetler, yatırımlar, kamu alımlarında uygulanan düzenlemeler ve fikri mülkiyet hakları gibi alanlara odaklanması önem teşkil ediyor. Ancak, şu safhada Avrupa Komisyonu'nca Çin ile serbest ticaret anlaşmasından ziyade, yatırım anlaşması için müzakerelerin başlatılması öncelik olarak belirlendi. Bu bağlamda, Şubat 2012'de düzenlenen AB-Çin Zirvesi'nde taraflarca, ikili yatırım anlaşması için müzakerelerin başlatılması yönünde karar alındı. Bu kararı AB Konseyi de 18 Ekim 2013 tarihinde desteklediğini açıkladı ve Çin ile müzakerelerin başlaması için onayını verdi. Nitekim ilk müzakere turu da, 21 ve 23 Ocak 2014 tarihleri arasında Pekin'de gerçekleştirildi. Söz konusu anlaşma ile, yatırım ortamının iyileştirilmesi, Avrupalı yatırımcılar açısından Çin'deki yasal düzenlemenin iyileştirilmesi, Çin'de yapılan yatırımların önündeki engellerin kaldırılması ve böylelikle ikili yatırım akışlarının artırılması hedefleniyor. Tüm bunların yanı sıra, yatırım ilişkileri ve özellikle pazara erişimde daha fazla şeffaflığın sağlanmasına önem veriliyor⁵.

Genel değerlendirme

Yukarıda belirtilen durumlara rağmen, genel anlamda, Avrupa Birliği ve Çin arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin olumlu yönde geliştiği söylenebilir. Ancak Avrupa Birliği, Çin'i, Dünya Ticaret Örgütü'nün belirlediği kuralları tam olarak yerine getirmemek ve korumacı önlemler uygulayarak haksız rekabete yol açmakla suçluyor. Bu bağlamda,

³ European Commission, "Bilateral Interaction with China", Haziran 2013, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150992.pdf>, Erişim tarihi: 18.10.2013.

⁴ European Commission, "Anti-dumping, anti-subsidy, safeguard : Statistics covering the first six months of 2013. Haziran 2013, <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150749.pdf>, Erişim tarihi: 18.10.2013.

⁵ European Commission, "Commission proposes to open negotiations for an investment agreement with China", Press Release IP/13/ 458, 23.05.2013.

Avrupa Birliği'nin Çin ile ekonomik ve ticari ilişkileri geliştirme hedefi doğrultusunda, en önemli önceliği Çin'in dünya ticaret sisteminin yükümlülüklerini yerine getirmesini ve ülkedeki ekonomik ve sosyal reform sürecini ve bunlara ilişkin tüm bu değişimleri sürdürülebilir büyüme kapsamında yapmasını teşvik etmek olacaktır.

Avrupa Birliği yönünden hal böyle iken, Çin, açısından, Avrupa Birliği'nin Çin'e "piyasa ekonomisi" statüsü tanınmasına karşı çıkması önemli bir sorun oluşturuyor⁶. Bu bağlamda, 2016 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün yükümlülüklerine göre, bu kuruluşa üye olan tüm devletlerin Çin'e "piyasa ekonomisi" statüsü tanınmaları beklenirken, Avrupa Birliği'nin bu yönde kararını henüz ne zaman vereceği konusunda belirsizlik devam ediyor.

⁶ Bates Gill and Melissa Murphy, "China-Europe relations: Implications and Policy Responses for the United States, *Center for Strategic and International Studies*, Mayıs 2008.